

Uansvarlig innkjøpspraksis

Kronikk i Vårt Land, mandag 27.januar 2014

Norge har hatt en liten, men levende orgelbyggertradisjon helt fra 1800-tallet. Gjennom uansvarlig innkjøpspraksis av menigheter og fellestråd, og av lite gjennomtenkte konsulentråd, bl.a. dokumentert i Vårt Land, trues denne tradisjonen på det mest alvorlige.

Antall firmaer og kvalitet har skiftet. I 1985 startet Jan Ryde eget orgelbyggeri. Med bakgrunn fra finsk og dansk orgelbygg hadde han et navn som ettertraktet intonatør. Ryde satset på å skape et norsk kvalitetsfirma som bygger orgler tilpasset norsk virkelighet. Sammen med Br. Thorkildsen har firmaet de senere år vært ledende i Norge. Ryde har laget 104 opus med orgelet på 64 stemmer til Konserthuset i Stavanger som kronen på verket. Etter at dette instrumentet er rost opp i skyene av en rekke norske og internasjonale organister, er det et stort paradoks at firmaet nå er uten nye oppdrag, og kan bli lagt ned.

Orgelbyggerne har Den norske kirke som sin største kunde. Kirken har på sin side et uttalt behov for et orgelbyggermiljø, ikke minst når det gjelder vedlikehold og oppdateringer. Kirken er avhengig av slike tjenester. Dette gir samtidig kirken et ansvar for at norske orgelbyggere får oppdrag som gjør dem levedyktige. Dagens innkjøpspraksis der en utelukkende tar kortsiktige hensyn til eget instrument og dermed i realiteten er med på å utradere norsk orgelbyggerkompetanse, er uholdbar.

Den største trusselen er importen. De 3 siste årene har bare 10 % av nybyggingen til Den norske kirke gått til norske firmaer. Samtidig er det et faktum at Danmark, Sverige og Tyskland har ingen eller svært liten import. I tillegg tolker Norge anbudsreglene strengere enn de konkurrerende EU-land. I Norge må alle tilbud på over en halv million kr. legges ut på databasen Doffin, noe som gir utlendingene automatisk rett til å delta. Deretter følger ofte anbudsbeskrivelser som tvinger oppdragsgiver til å måtte godta lavpristilbud, særlig fra Tyskland. En slik skjevhet i konkurranseforholdene må norske myndigheter snarest gjøre noe med. Kirkelige organer er de som må gjøre statens kulturpolitikere oppmerksom på disse skjevhetene.

For få år siden arrangerte den internasjonale orgelbyggerforeningen (ISO) kongress i Norge. En del av de norske instrumentene vakte stor oppmerksomhet blant medlemmene. For noen uker siden var en delegasjon av danske orgelbyggere i Oslo domkirke. De ville orientere seg om Ryde & Bergs 4 orgler der. Dette viser at norsk orgelbygging holder høyt internasjonalt nivå.

Det er ingen som er i mot import. Det skjerper kvalitetskravene. Men når import nå utgjør hovedparten, og landets ledende firma står uten oppdrag, har pendelen sving for langt. Br. Thorkildsen melder også at dersom de ikke får nye oppdrag innen et par år, kan de havne i samme situasjon.

I «Orgelspeilet» nr. 4, 2012 skrev Sven A. Johannesen: «*Nå dominerer importen, og norsk orgelbygg blir et «korrektiv»/supplement til det utenlandske. Det burde vært omvendt!*» Dette slutter vi oss til. Fellesråd, kantorer og ikke minst konsulenter må heretter tenke norsk oftere enn man nå gjør.

Av og til dukker det opp røster som vil kvitte seg med orgelet til fordel for andre instrumenter. Argumentene er da av stilmessig karakter. Etter vår mening dreier det seg her ikke om et enten eller. Det er fullt mulig å gi andre instrumenter plass i gudstjenestene uten at orgelet skal ut. Orgelet forsvaret sterkt sin plass i folkekirken og gir menighetene et instrument som i generasjoner vil ledsage mennesker i sorg og glede i det hellige rom.

Orgelet er et kunsthåndverk som ikke bare må vurderes etter pris. Det er uholdbart at den generasjonen som har best økonomi i hele vår historie, skal radere ut norsk orgelproduksjon ved ubetenksomme og kortsiktige beslutninger.

Atle Sommerfeldt
Biskop i Borg

Tore Erik Mohn
Kirkemusikkonsulent

Guttorm O. Ihlebæk
Tidligere kirkemusikkonsulent